

December 10, 2004

SECTION: CUL5 (bijlage Cultuur)

LENGTH: 532 words

HEADLINE: Een wijs boek over schaarste

BODY:

door Andre Ras

We zijn geneigd schaarste te zien als iets wat door de natuur is opgelegd. De bijbel zegt het al: gij zult uw brood verdienen 'in het zweet uws aanschijns'. De mens moet door zijn arbeid een bestaan verwerven, waarbij hij de natuur ondergeschikt maakt aan zijn behoeften.

Malthus, door velen gezien als een doemdenker, heeft het probleem van de schaarste in zijn meest prangende vorm verwoord door zijn uitspraak dat de bevolkingsomvang steeds binnen een bepaalde termijn verdubbelt, terwijl de voedselvoorziening veel langzamer toeneemt. Honger en sterfte zijn dus onvermijdelijk, aldus Malthus.

In de loop van de tijd hebben filosofen ook op andere factoren gewezen die verantwoordelijk zijn voor schaarste. Zo heeft de Franse filosoof Rene Girard beweerd dat schaarste niet slechts door de natuur is opgelegd, maar dat zij voortkomt uit de 'mimetische begeerte', d.w.z. het verlangen van mensen elkaar na te doen. Imitatie op grote schaal leidt tot schaarste, aldus Girard. Als iedereen een auto wil omdat de buurman er een heeft, dan ontstaat er schaarste aan ruimte, rust, staal, rubber en wat dies meer zij.

De jonge filosoof **Rutger Claassen** heeft in een boek 'Het eeuwig Tekort' de vele visies op het verschijnsel schaarste op een rijtje gezet en zijn eigen conclusie getrokken. Hij wijst op iets wat we eigenlijk allemaal wel weten, maar vaak niet beseffen. Wat ons aanzet tot consumeren, aldus Claassen, is niet alleen de drang tot behoeftebevrediging, maar ook de behoefte aan erkenning, het verlangen naar sociale status. Consumptiegoederen zijn statussymbolen in een maatschappij waar geld de dienst uitmaakt. In de jeugdcultuur komt dit gegeven zeer duidelijk naar voren. Merkfabrikanten spelen handig in op het verlangen naar erkenning onder jeugdigen, zo stelt Claassen.

De reclame doet voortdurend een beroep op de behoefte aan erkenning. Zo is in een reclameboodschap een trotse, nieuwe eigenaar van een glimmende bolide plotseling zeer populair bij de vrouwen. De erkenning waar het hier om gaat is niet in de laatste plaats seksueel van aard. Dat kan ook de prominente plaats verklaren waarom het seksuele zo openlijk naar voren komt in de maatschappij, met name in de media. Dat zou ook een mooi onderwerp zijn geweest voor Claassen.

Claassen wijst naar een andere weg uit de schaarste dan de gangbare, vooral door economen aangeraden weg.

Het antwoord van de economie op schaarste luidt: harder werken, meer produceren, rationaliseren, betere planning van productie en verkeer, kortom, nog meer kolen scheppen op een voortdenderende trein.

Volledig buiten het gezichtsveld van de economie ligt het antwoord op schaarste in de vorm van vrijwillige onthouding van consumptie. Matiging van de drang tot consumeren is een eeuwenoude wijsheid, die vooral door de oude Grieken werd verkondigd. Exemplarisch hiervoor is de verachting waarmee de filosoof Plato de zucht naar materiele zaken behandelt. Claassen revitaliseert de oude wijsheid. 'Het eeuwig tekort' is een wijs boek over schaarste en een schaars boek over wijsheid.

R. Claassen: 'Het eeuwig tekort'. Uitgever: Ambo. Prijs: EUR 19,95

© Wegener.NV 2004